

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

Ο Germain Boffrand στο βιβλίο του Livre d' Architecture (1745):

it can make felt. Just as on a stage set a Temple or a Palace indicates whether the scene is pastoral or tragic, so a building by its composition expresses that it is for a particular use, or that it is a private house. Different buildings, by their arrangement, by their construction, and by the way they are decorated, should tell the spectator their purpose; and if they do not, they offend against the rules of expression and are not as they ought to be. (16)

A man who does not know these different characters, and who cannot make them felt in his work is not an architect ... A banqueting hall and a ballroom must not be made in the same way as a church ... in every one of the modes, or orders, of architecture one can find the signifying characters which are most particularly suited to each sort of building. (26)

Δανείστηκε τις ιδέες του από την ποίηση (επικό, ειδυλλιακό, τραγικό, κωμικό) που όμως δεν ταιριάζουν απόλυτα στην Αρχιτεκτονική. προσπαθώντας να βρει καταλληλότερες λέξεις. Οι απόπειρες να βρεθούν χαρακτήρες που να συνάδουν με την έννοια της αρχιτεκτονικής, προκάλεσαν και την αποστροφή των εκφραστών του Μοντέρνου Κινήματος.

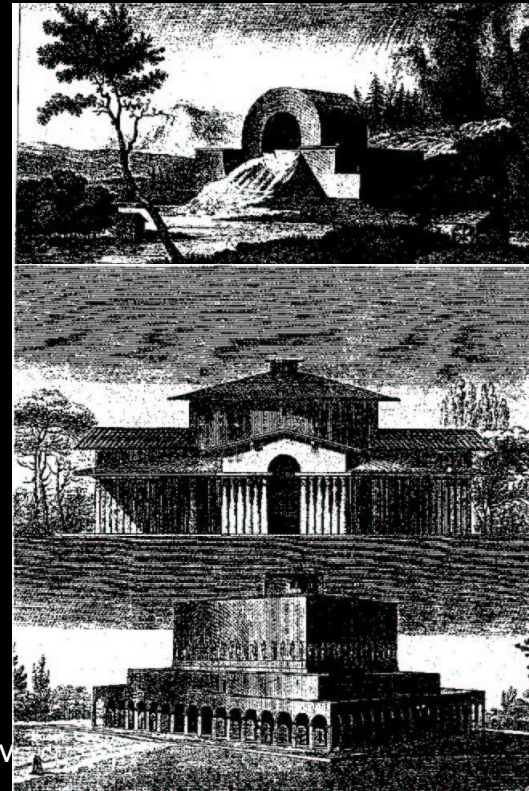
Τα κτίρια πρέπει να μας επικοινωνούν ανάλογα με την κατασκευή και τον τρόπο που είναι διακοσμημένα, τον σκοπό και τη χρησιμότητα.

Ο J. F. Blondel στο άρθρο του Cours d' Architecture (1766):

All the different sorts of architectural production should bear the imprint of the particular purpose of each building, all should have a character determining their general form, and announcing the building to be what it is. It is not enough for the distinctive character to be indicated only by the attributes of the sculpture ... It is the fine arrangement [*disposition*] of the general masses, the choice of forms, and an underlying style which gives to each building a bearing which suits only those of its sort. (vol. 2, 229–30)

Τα κτίρια πρέπει να έχουν χαρακτήρα ανάλογο με τον προορισμό τους. Μαζί με τη βοήθεια του όγκου και την επιλογή της μορφής θα έχουν το παράστημα που μόνο κτίρια του ίδιου χαρακτήρα φέρουν

Αναγνώρισε 64 διαφορετικά είδη, τύπους ανάλογα με τη μορφή και τη διακόσμηση που ταιριάζει στο καθένα. Για το χαρακτήρα περιέγραψε περίπου 38 (μεγαλειώδης, ευγενικός, ελεύθερος, αρρενωπός, αυστηρός, ελαφρύς, ελεύθερος, λεπτεπίλεπτος, ευαίσθητος, αφελής, γυναικείος, μυστήριος, τολμηρός, τρομακτικός, επιπόλαιος, φιλόδοξος, έκλυτος, επίπεδος, διφορούμενος, αόριστος, ασήμαντος).

Κάθε είδος αρχιτεκτονικής πρέπει να έχει το δικό του χαρακτήρα για (Ledoux):

Α. Κτίριο Διοίκησης

Β. Κτίριο Ξυλουργού

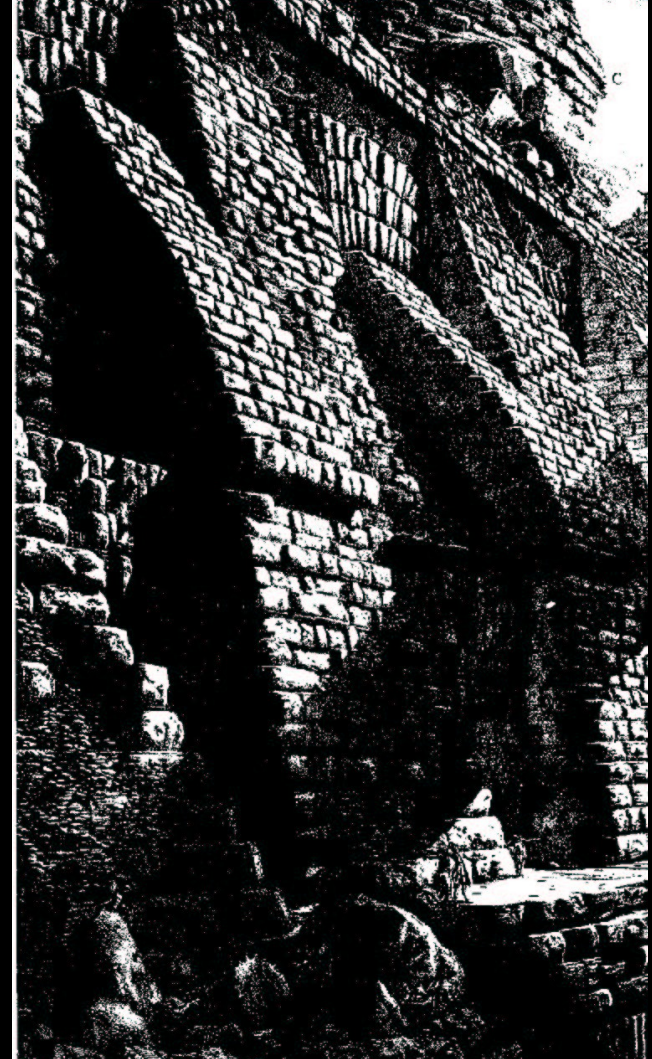
Γ. Κτίριο Σωφρονισμού

Ο J. D. Le Roy σε βιβλίο του το 1764:

All grand spectacles impose on man: the immensity of the sky, the vast extent of the earth or of the sea, which we discover from the tops of mountains or from the middle of the ocean, seem to raise our minds and to enlarge our ideas. Our great works make likewise on us impressions of the same nature. We feel at their sight strong sensations, very superior to those which are only agreeable and which are the only ones which small edifices can give us. (50; Soane's translation quoted in Watkin, 1996, 201)

Προτείνει πως τα θέματα της αρχιτεκτονικής πρέπει να προκύπτουν από την εμπειρία που έχουμε από τη Φύση και το εύρος των συναισθημάτων μας να είναι ίδιο με αυτό που βιώνουμε σε αυτήν .

Ακόμη και οι κατασκευές των ανθρώπων είναι ικανές να δημιουργήσουν, δέος όπως η Φύση

Ο Lord Kames στο βιβλίο Elements of criticism του 1762:

Κατηγοριοποιεί την έννοια του χαρακτήρα σε τρία είδη:

- **Εμβληματικός:** Εδώ εντάσσονται αλληγορικοί κήποι με μυθολογικούς συμβολισμούς που δε σου προκαλούν καμιά αίσθηση παρά μόνο αν έχει γίνει κάποια επεξήγηση και έχουν γίνει κατανοητά από πριν.

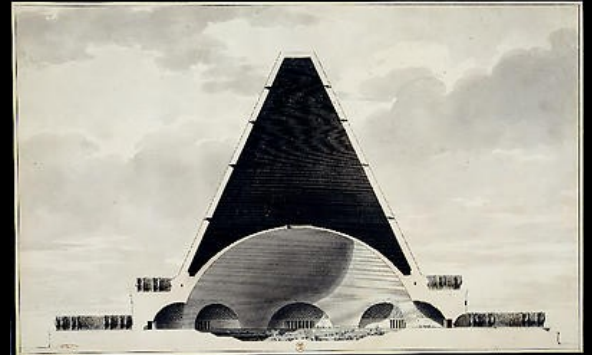
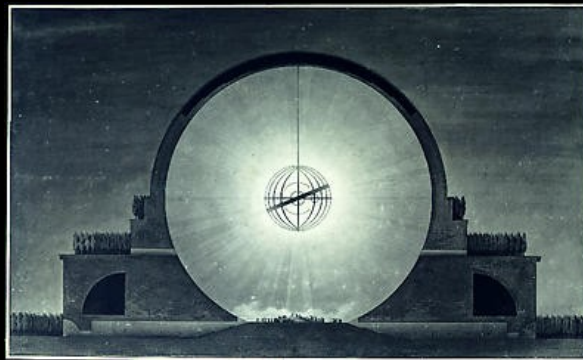
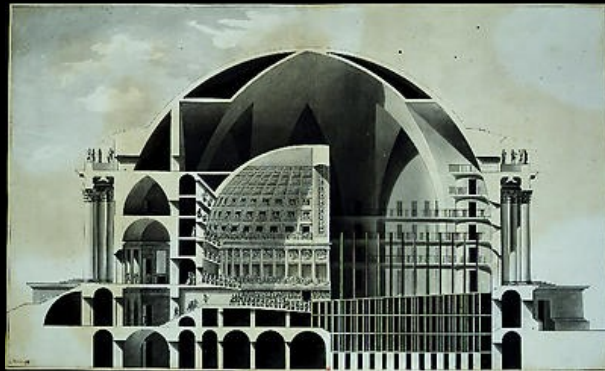
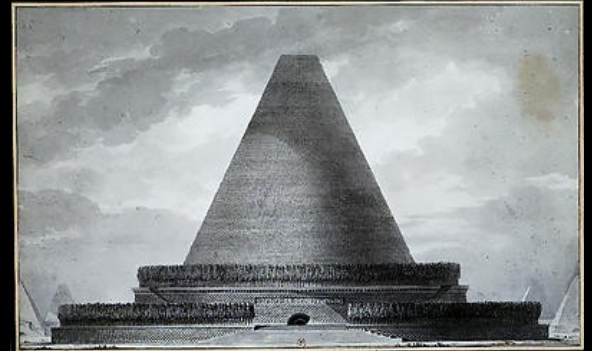
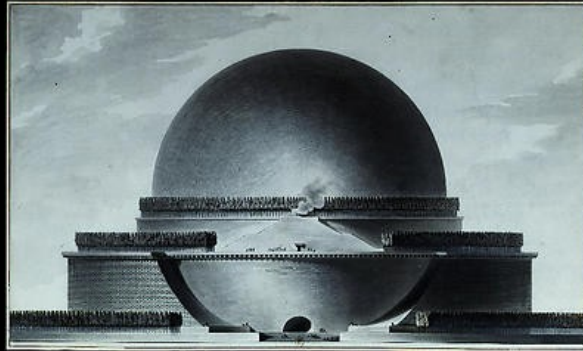

Δίνει έμφαση στην έννοια της λειτουργίας ως απαραίτητα κομμάτι για την ευχαρίστηση ενός κτιρίου. Αλλά αυτό που περισσότερο γοήτευε (ειδικά τους Γάλλους αρχιτέκτονες του 18^{ου} αιώνα Boullée, Ledoux), ήταν πως η αρχιτεκτονική θα μπορούσε να επικοινωνήσει κατευθείαν με την ψυχή χωρίς να παρατεθούν δεύτερες σκέψεις.

2. **Μιμητικός:** Όμοια με τα παραπάνω και μέσω της ομοιότητας εκπαιδεύει τη σκέψη σε αυτό που φαίνεται.

the art of gardening aspires to more than imitation: it can create *original* characters, and give expressions to the several scenes superior to any they can receive from allusions. Certain properties, and certain dispositions, of the objects of nature, are adapted to excite particular ideas and sensations: ... all are very well known: they require no discernment, examination, or

3. **Πρωτότυπος:** Όταν δε ξεχωρίζεις τα μέσα και τον τρόπο μέσα από τον οποίο δημιουργήθηκε.

Boullée'

Μέχρι τώρα είδαμε πως οι θεωρητικοί του 18^{ου} αιώνα έδωσαν στην έννοια του χαρακτήρα:

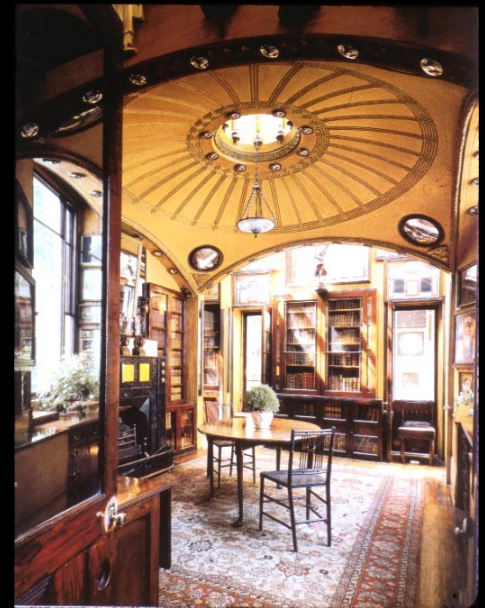
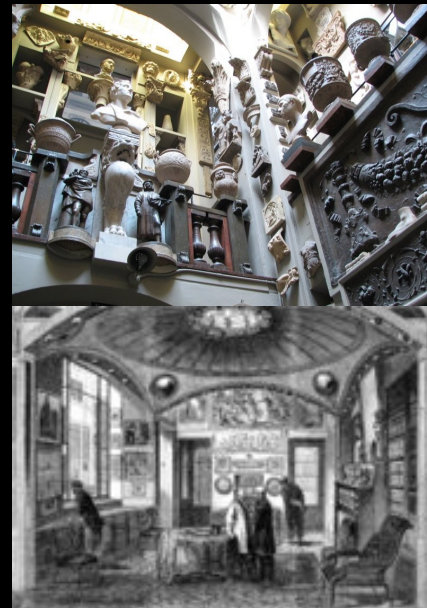
3. Είναι η έκφραση του συγκεκριμένου σκοπού που έχει το κάθε κτίριο
5. Είναι η εκμείευση συγκεκριμένων ψυχικών διαθέσεων
7. Είναι η έκφραση του τόπου

Για τον H. Repton κάποιος ο οποίος ασκεί την αρχιτεκτονική με γραφικότητα σημαίνει πως **κτίσμα** και **περιβάλλον** είναι τόσο καλά σχεδιασμένα και έχουν μία αρμονική συνύπαρξή ώστε να φαντάζει πως ο αρχιτέκτονας έχει σχεδιάσει και τα δύο.

Sir John Soane έκανε πειράματα στις κατοικίες του στην οδό Lincoln' s Inn Fields με τις επιδράσεις του φωτός και της σκιάς στην προσπάθειά του να αποδώσει τον κατάλληλο χαρακτήρα σε κάθε δωμάτιο σαν μία διήγηση ή ένα θεατρικό δράμα.

1. το χρησιμοποιεί για να περιγράψει τη συγγένεια της αρχιτεκτονικής με το φυσικό της περιβάλλον
2. το χρησιμοποιεί για να περιγράψει τον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται ο σκοπός του κτιρίου εξωτερικά
3. το χρησιμοποιεί για να περιγράψει τα συναισθήματα που δημιουργούνται από το φυσικό φωτισμό

Ο Goethe στο βιβλίο On German Architecture του 1772:

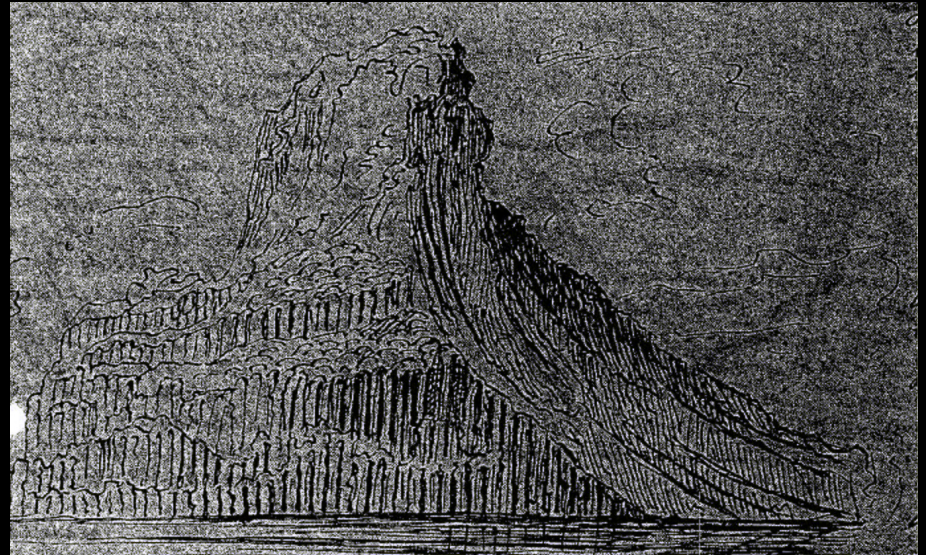
Θεωρεί πως ο χαρακτήρας είναι η **εξωτερίκευση μιας εσωτερικής δύναμης** που προέρχεται από την ιδιοσυγκρασία και την κουλτούρα του καλλιτέχνη και του μάστορα θέτοντας την τέχνη της αρχιτεκτονικής σε αντιστοιχία με τη φύση.

Αυτή η εξωτερίκευση της έκφρασης γνώρισε μεγάλη απήχηση στη Γερμανία με τους Ρομαντικούς και την Αγγλία (Ruskin).

communicated themselves to their audience. Drawing an analogy with the double character of rocks and minerals, their external crystalline form, and their internal atomic structure, so,

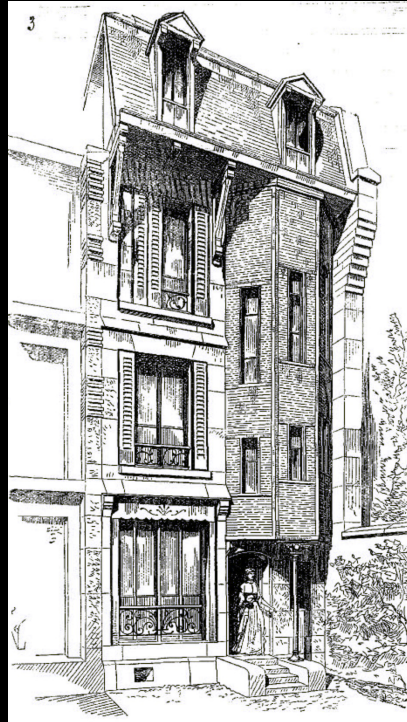
Exactly in the same manner, we shall find that Gothic architecture has external forms, and internal elements. Its elements are certain mental tendencies of the builders, legibly expressed in it; as fancifulness, love of variety, love of richness, and such others. Its

external forms are pointed arches, vaulted roofs, &c. And unless both the elements and the forms are there, we have no right to call the style Gothic. ... We must therefore inquire into each of these characters successively; and determine first, what is the Mental Expression, and secondly, what the Material Form, of Gothic architecture, properly so called. (§4)

Παρομοιάζει το χαρακτήρα της αρχιτεκτονικής με τη γεωλογία θεωρώντας πως η εσωτερική ψυχική προδιάθεση ταιριάζει με το σχήμα ενός βράχου από βασάλτη (εικόνα).

Ο Viollet le Duc γράφει:

A building can in no way whatsoever be 'fanatical', 'oppressive', or 'tyrannical'; these are epithets that simply do not apply to a unitary assemblage of stones, lumber and iron. A building is either a good building or a bad one, well thought out, or devoid of any rational justification. (1990, 116)

Πιστεύει πως η αρχιτεκτονική της εποχής του έχει έλλειψη χαρακτήρα και γενικότερα είναι αντίθετος στην προσπάθεια αποσαφήνισης του όρου αρχιτεκτονική με διάφορους τύπους.

Οι συνεχιστές του κυρίως στην Αμερική με τους L. Eidlitz και τον L. Sullivan κατέκριναν το χαρακτήρα και πίστευαν ότι η μόνη σχέση που μπορεί να έχει με την αρχιτεκτονική **είναι μέσω της κατασκευής και των υλικών.**

(μη ξεχνούμε πως βρισκόμαστε ήδη στην Βιομηχανική Επανάσταση και τη χρησιμοποίηση και στην αρχιτεκτονική νέων υλικών που προέρχονται από αυτήν.

the most distinctive character of our best work in architecture is its hospitality to new materials and new methods of construction, its perfect willingness to attempt to confer architectural character upon the science of the engineer, and to adapt itself without prejudice to the exactions of practical use and occupation. (321-22)

Γερμανικός Ρομαντισμός του εξωτερικευμένου χαρακτήρα versus κατασκευαστικής λογικής που αντιτίθεται σε αυτή την έννοια.

Ο «χαρακτήρας» πρωτοεμφανίζεται στην αρχιτεκτονική κατά τον 18^ο αιώνα για να περιγράψει τη σχέση ανάμεσα:

1. στο υπάρχον κτίσμα

2. το νόημα, σημασία που αυτό εκπέμπει

για το αν ένα κτίσμα μεταφέρει ή όχι νόημα.

Οι συζητήσεις όλο αυτό τον καιρό αφορούσαν

και αν ναι, με ποιο τρόπο γίνεται αυτό αντιληπτό.

Αδιαμφισβήτητα η έννοια του χαρακτήρα έχει συνδεθεί με τον κλασικισμό ενώ ο Colin Rowe στο άρθρο του Character and Composition, 1953 – 54 το έχει διαγράψει από το Μοντέρνο Κίνημα. Παρ' όλα αυτά σε αυτό:

Πρεσβεύει ότι το νόημα της αρχιτεκτονικής κρύβεται στην ενύπαρξη της αντίληψης και δεν υπάρχει τίποτα πέρα από αυτό.

Το ενδιαφέρον που προκύπτει στις ημέρες μας για το χαρακτήρα της αρχιτεκτονικής προέρχεται από τη βαθμιαία παρακμή των **ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΩΝ** (ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΚΩΝ) θεωριών και τη διαρκώς αυξανόμενη παρουσία των **ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΩΝ**.

- Είναι η μελέτη των σημείων και των συστημάτων σημασιοδότησης. Ο όρος πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον Τζον Λοκ το 1690 σε μια μελέτη για την έννοια της κατανόησης. Αντικείμενο της σημειωτικής είναι πώς τα άτομα αποδίδουν, κωδικοποιούν και ανταλλάσσουν σημασίες και νοήματα. Ο όρος **σημείο** αναφέρεται σε οποιαδήποτε οντότητα η οποία είναι αντιπροσωπευτική (*φέρει*) ή στην οποία αποδίδεται ένα συγκεκριμένο νόημα (παραδείγματα σημείων: χειρονομίες, λέξεις, πινακίδες, ήχοι ειδοποίησης, ακόμα και μια ιδέα ή μια σκέψη). Η σημειωτική μας παρέχει τα εργαλεία για την κριτική εξέταση των συμβόλων για και την έρευνα της ερμηνείας σε πολλούς τομείς.
- είναι το φιλοσοφικό ρεύμα το οποίο, με σημείο εκκίνησης την εμπειρία των φαινομένων (αυτό που αποτυπώνεται ως συνειδητή εμπειρία), επιχειρεί να εξαγάγει τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της εμπειρικής διαδικασίας και την οντότητα των εμπειριών μας. Έλκει την καταγωγή του από την Σχολή του Μπρεντανό, και το έργο του φιλόσοφου του 20ου αιώνα Edmund Husserl (Χουσέρλ). Η φαινομενολογική σκέψη έπαιξε καθοριστική σημασία στην ανάπτυξη του Υπαρξισμού στη Γαλλία και τη Γερμανία, όπως είναι φανερό στο έργο του Jean Paul Sartre, του Maurice Merleau-Ponty και του **Martin Heidegger**.

Σήμερα η λέξη χαρακτήρας χρησιμοποιείται στην αρχιτεκτονική για να εκφράσει:

το αποτέλεσμα της κατοίκηση ενός φυσικού χώρου από ένα ενεργό ανθρώπινο δημιούργημα.

Ο Christian **Norberg – Schulz** διατυπώνει τα δύο βασικά στοιχεία της αρχιτεκτονικής:

- **ΧΩΡΟΣ** = είναι ο τόπος που βρίσκεται ο άνθρωπος
- **ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ** = είναι αυτό που ικανοποιεί την ανάγκη του ανθρώπου, να ταυτιστεί με το γύρω περιβάλλον του,
να ξέρει ποια είναι η ταυτότητά του σε ένα συγκεκριμένο τόπο

Όλοι οι τόποι έχουν χαρακτήρα και αυτός είναι το μέσο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο (GENIUS LOCI).

Σύμφωνα με τον **Dalibor Vesely** που θέτει το πρόβλημα της ουσίας της αρχιτεκτονικής:

Ο χαρακτήρας βοηθάει την αρχιτεκτονική να γίνει αντιληπτή σαν απεικόνιση, σαν ένα κρυπτογράφημα. Η άποψη όμως αυτή πως το κτίσμα απεικονίζει κάτι από μόνο του, αναφερόμενο σε κάτι που δεν είναι από, ούτε παρόν την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, παραβλέπει το γεγονός πως ένας από τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να βιώσουμε αυτή την αναφορά είναι μέσα από μία κατάσταση που όχι μόνο το κτίσμα αλλά και εμείς οι ίδιοι είμαστε μέρος της.

Η δική του η διαμάχη στηρίζεται στο ότι ο χαρακτήρας παρακινεί τον παρατηρητή – θεατή να θεωρήσει δεδομένη μια αντίθεση ανάμεσα στο **τελικό κτισμένο αποτέλεσμα** και το **συμβολικό νόημα** που αυτό θέλει να περάσει.

Αυτό βέβαια οφείλεται στο γεγονός ότι είναι ένα *προϊόν* του 18^{ου} αιώνα όπου υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στην αισθητική και επιστημονική γνώση του κόσμου και έτσι προσεγγίζει περισσότερο την επιφάνεια του κτιρίου, την εξωτερική του υπόσταση.

Παρ' όλο που θεωρεί το χαρακτήρα σαν επικίνδυνο για την αρχιτεκτονική πιστεύει πως πρέπει να σταθούμε λίγο παραπάνω.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

OSCAR NIEMEYER: Dance Hall, Pampulha, Belo Horizonte, Minas Gerais, Brazil 1942

RICHARD NEUTRA: The Kaufmann Dessert House, Palm Springs, California, USA 1946 - 47

VILLA MALAPARTE: Adalberto Libera, Capri, Italy 1937

ALVAR AALTO: Saynatsalo Town Hall, Saynatsalo, Finland 1948 - 52

DIMITRIS PIKIONIS: Pathway up the Acropolis and the Philopappos Hill Athens, Greece 1953 - 57

RICARDO PORRO: School of Plastic Arts, Havana, Cuba 1961 - 65

RENZO PIANO: Jean – Marie Tjibaou Cultural Centre, Noume’a, New Caledonia 1993 - 98

JOSE ANTONIO MARTINEZ LAPENA & ELIAS TORRES TUR: La Granja Escalator, Toledo, Spain 1997 - 2000

GERMAN DEL SOL: Hot Springs Landscape, Hotel and Horse Stables, San Pedro de Atacama, Chile 1998 2000

SANTIAGO CALATRAVA: Ysios Winery, Laguardia, Alava, Spain 1998 - 2001

FOREIGN OFFICE ARCHITECTS: Yokohama International Port Terminal, Yokohama, Japan 1995 - 2002

GARY CHANG: Suitcase House, Beijing, China 2001 - 02

Τη διάλεξη επιμελήθηκε η Έλενα Αθανασιάδου (Λέκτορας 407/80) για το μάθημα του 8^{ου} εξαμήνου, Θεωρία των Μορφών και των Ρυθμών.

Κύριο βιβλίο αναφοράς αποτέλεσε το βιβλίο του A. Forty, *Words and Buildings*, (London: Thames & Hudson, 2000), σελ. 120 – 131.

Η διάλεξη πραγματοποιήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007 – 2008.